

(1914 - 1994)

Юрій Збанацький
На хвилі життя і
творчості

110 років від дня народження українського
письменника (1 січня)

«Юрій Олефірович Збанацький приніс в українську літературу свою особливу манеру письма, свій голос, свою художню самобутність. Це – співець придеснянської природи, майстер неповторних портретів чудових людей українського Полісся. Твори Юрія Збанацького перекладені багатьма мовами : польською, угорською, чеською, болгарською, китайською та ін. «Юрій Збанацький завоював серця читачів щирістю розповіді, іскрометним гумором, ніжним ліризмом». — писав про письменника Іван Семенчук, відомий український літературознавець та критик.

Юрій Оліферович Збанацький народився 1 січня 1914 року в селі Борсукові на Чернігівщині в селянській родині.

Закінчив Остерську семирічну школу, куди доводилося щодня ходити пішки за 13 км.

Навчався в Чернігівському педагогічному технікумі, і у Ніжинському педагогічному інституті, який закінчив у 1937 році. По закінченні інституту працював учителем, директором неповної середньої школи, завідувачем районного відділу освіти, штатним пропагандистом Остерського районного комітету КП(б)У. Член ВКП(б) з 1939 року. У липні 1940 року призначений редактором Остерської районної газети Чернігівської області.

Учасник Другої світової війни з 1941 по 1945 роки.

Після окупації району залишився на окупованій території. Розпочав підготовчу роботу по створенню підпілля, проте за доносом зрадника 6 січня 1942 року був заарештований. Після допитів направлений в концентраційний табір, в якому пробув майже 7 місяців. У вересні 1942 року втік з табору. Повернувшись на Остерщину, Збанацький організує партизанський загін імені Миколи Щорса. 4 січня 1944 року Збанацькому було присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Після війни викладав літературу в Київському педагогічному інституті імені Горького, згодом очолив філологічний факультет цього ж інституту.

Писати Збанацький розпочав ще до війни. Перші його друковані твори з'явилися в 1944 р. У 1948 р. вийшла повість «Таємниця Соколиного бору», яка принесла йому славу й визнання.

Його повісті «Між добрими людьми», «Морська чайка», «Курячий бог», роман «Сеспель» були екранізовані на Київській кіностудії ім. О. П. Довженка. Написав «Поліські билиці» — короткі оповідання з життя його знайомого вчителя Каленика Переплигнигпченка.

Повсюдне визнання здобули такі збірки творів Збанацького, як «На все життя» (1950), «Над Десною» (1951), «Старший брат» (1952), «Крилатий гонець», «Незабутнє» (1953), повісті «Лісова красуня» (1955), «Єдина» (1959), «Курилові острови» (1963), «Геро-подвія» (1966), романи «Малиной дзвін» (1958), «Хвилі» (1967), «Кують зозулі» (1975).

У 1960 р. роман Збанацького «Малиновий дзвін» був відзначений премією імені М. Островського. В 1970 р. за роман «Хвилі» письменникові присуджена Державна премія УРСР імені Т. Г. Шевченка, а в 1975 р. роман «Кують зозулі» удостоєний літературної премії імені Лесі Українки.

Помер 25 квітня 1994 року в Києві.

Джерело: <https://dovidka.biz.ua/yuriy-zbanatskiy-biografiya>

Тема війни у творчості Ю. Збанацького раптом стала актуальною в наш час, коли Україна бореться проти рашистської навали.

Образ чистої душі, яка не скоряється ворогові, вірність рідній землі, ненависть до ворога, презирство до зрадників, а водночас гуманізм та вселюдське прощення – основні ідейні складові творів письменника про війну.

І в цьому сенсі можна привести цитату з розповіді письменника Юрія Бедзика, записану зі слів Юрія Збанацького.

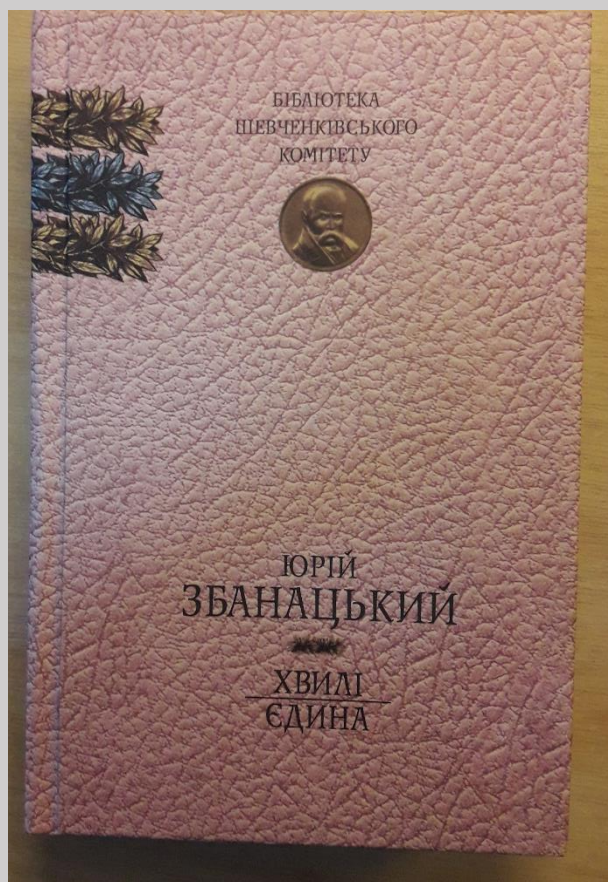
Німецькі карателі в час широкомасштабної каральної операції спалили і розстріляли кілька сіл у зоні дій з'єднання Юрія Оліферовича (тут мова йде про партизанське об'єднання, яке очолював Ю. Збанацький під час війни). Настрій у лісових месників був, як кажуть, на межі вибуху. Партизани завдали кілька нищівних ударів по фашистах, добряче провчили їх і нагадали їм, хто на цих землях є справжнім господарем. Взяли тоді в полон і трьох німців. Допитали їх у лісі. Визначили їхню провину. І хотіли вже розстріляти.

-- Аж раптом, вів розповідь Юрій Оліферович, -- глянув я на одного з німців старого, висушеного, майже дідугана, в якого десь у «рейху» лишилася сліпа жінка, синів привалило під час американського бомбового нальоту, і подумав собі: від смерті цього нещасного фріца нічого не зміниться, буде тільки горе його сім'ї, буде горе і нашим селянам у недопалених селах, будуть знову карателі з помстою за свого убитого камерада. І вирішив я : відпустити всіх трьох! Хай ідуть до своїх паліїв і хай там хоч в одного з них зрушиться у серці камінець совісті. Колись же треба починати сіяти добро, а не заливати його кров'ю.

Хочеться сказати читачам оцієї героїчно-сумної книги Юрія Збанацького: прочитайте її з душевним трепетом, і хай слова і думки автора нагадають вам про святий наш обов'язок – любити рідну землю, сіяти на ній зерна добра і служити найвищому закону людини, закону любові до ближнього.

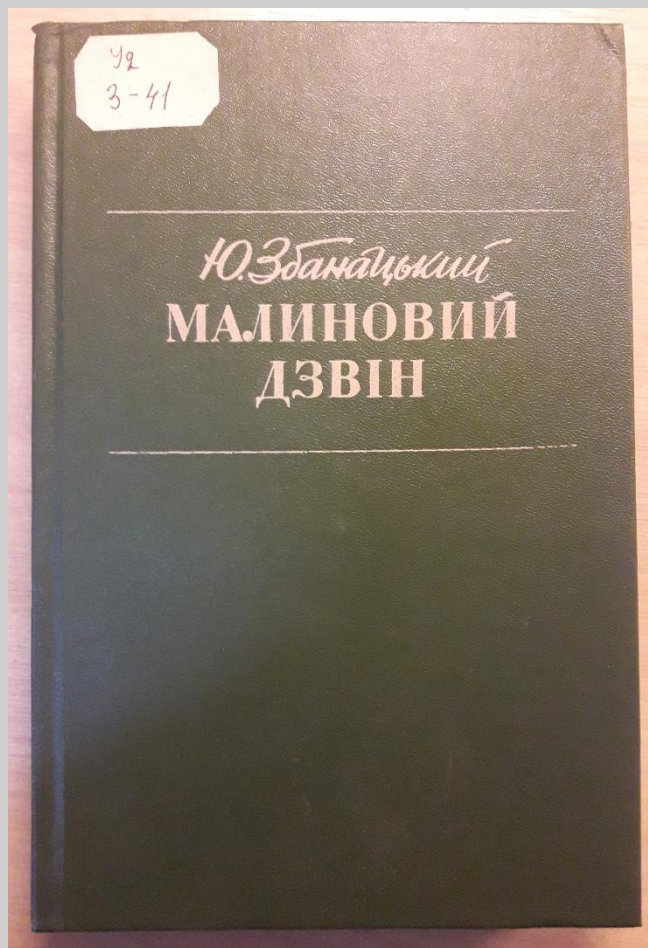
З передмови Ю. Бедзика до книги : Ю. Збанацький . Хвилі. Єдина.

Книги Ю. Збанацького, які зберігаються у бібліотеці інституту

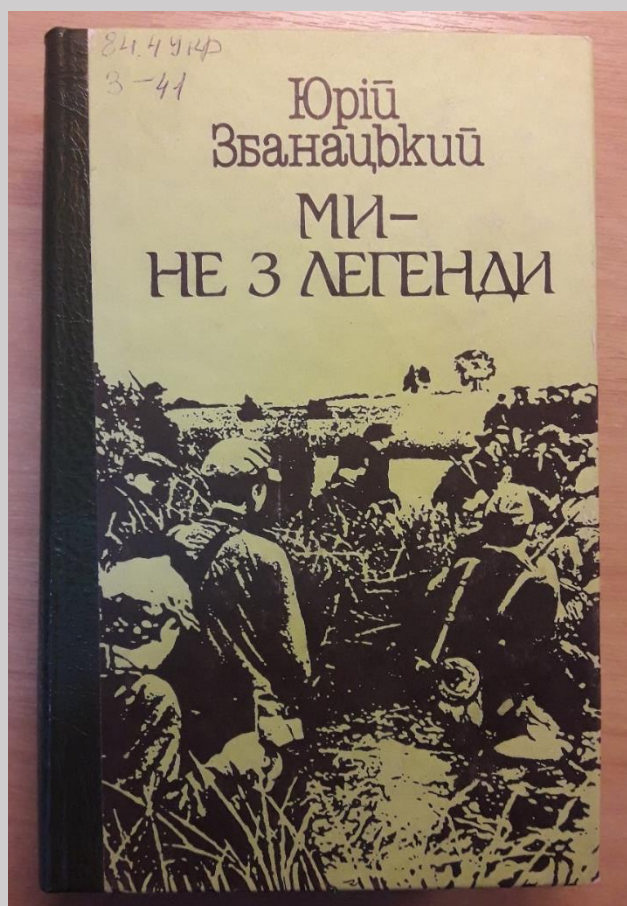
Збанацький Ю. Хвилі. Єдина: роман, повість. / Ю. Збанацький; вступ. слово Ю.Д. Бедзика. – К.: Україна, 2003. – 640 с.: портр. – (Б-ка Шевченківського Комітету)

У творах письменник порушує актуальні питання сучасності: наступності поколінь, обов'язку перед землею батьків, чесності і порядності у людських взаєминах.

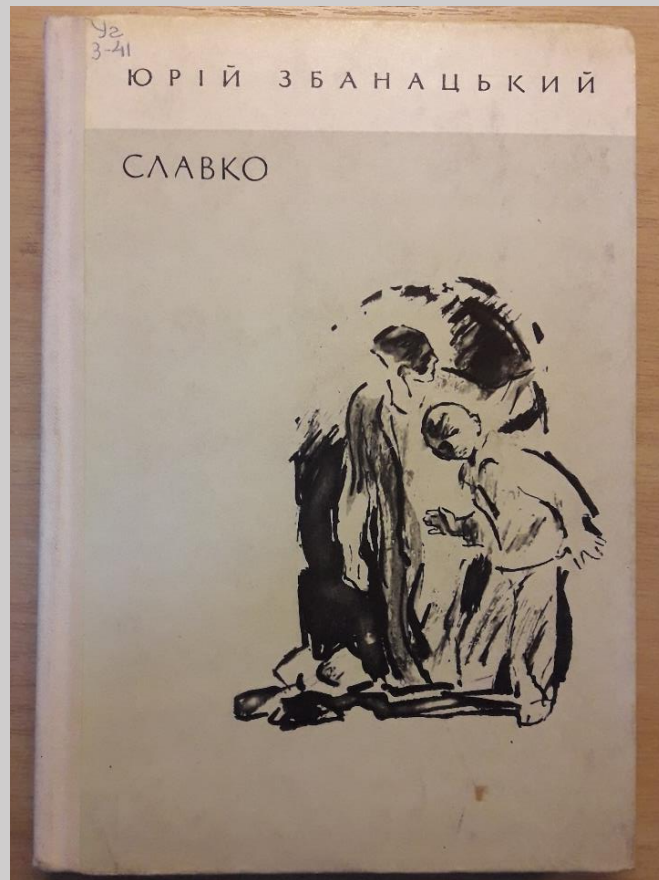
Збанацький Ю. Малиновий дзвін: роман. Між добрими людьми: повість / Ю. Збанацький; ілюст. худож. І.В. Остроменської. – К.: Радянська школа, 1986. – 425 с.: іл.

В романі «Малиновий дзвін» розкривається проблема виховання молодого покоління, його ставлення до праці, правильного розуміння особистого щастя. В повісті «Між добрими людьми» розповідається про долю російської дівчинки, яка загубилася під час Другої світової війни, про її другу матір – жінку з українського села, про тепло сердець українських людей.

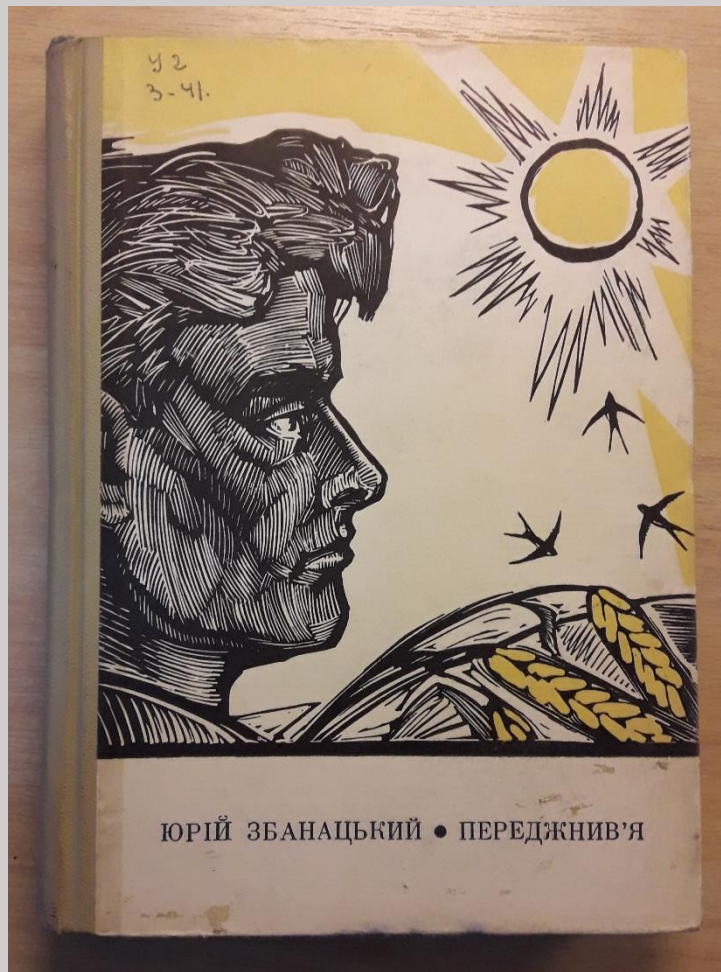
Збанацький Ю. Ми – не з легенди / Ю. Збанацький; передм. Ю. Бедрика; ред. В.В. Чухліб; худож. О.І. Яцун. – К.: Український письменник, 1995. – 6587 с. : іл.

Так, вони не з легенди, хоч нині, через багато років після закінчення війни з німецько-фашистськими загарбниками, їхні імена (хотілося б кому чи ні із сучасних поціновувачів подій минулої війни) стали легендарними. Учора вони ще були вчителями, хліборобами, лісівниками, школярами-старшокласниками, а коли прийшов на їхню землю ворог, взялися за зброю і стали до боротьби з ним. Проте, як організовувалася ця боротьба, ставала все масовішою, як не знали зайти спокою і пощади у Межіріччі Десни й Дніпра, і розповідає в цій книзі колишній командир партизанського з'єднання письменник Юрій Збанацький. У своїй чесній, правдивій оповіді він називає десятки імен бойових соратників, друзів, побратимів. Більшості з них уже немає серед нас – одні загинули в боях, життєвий шлях інших закінчився на мирному полі. Немає вже і їхнього командира. Але залишається ця книга, написана ним – пам'ять про яких і пам'ять про нього – про тих, які не з легенди.

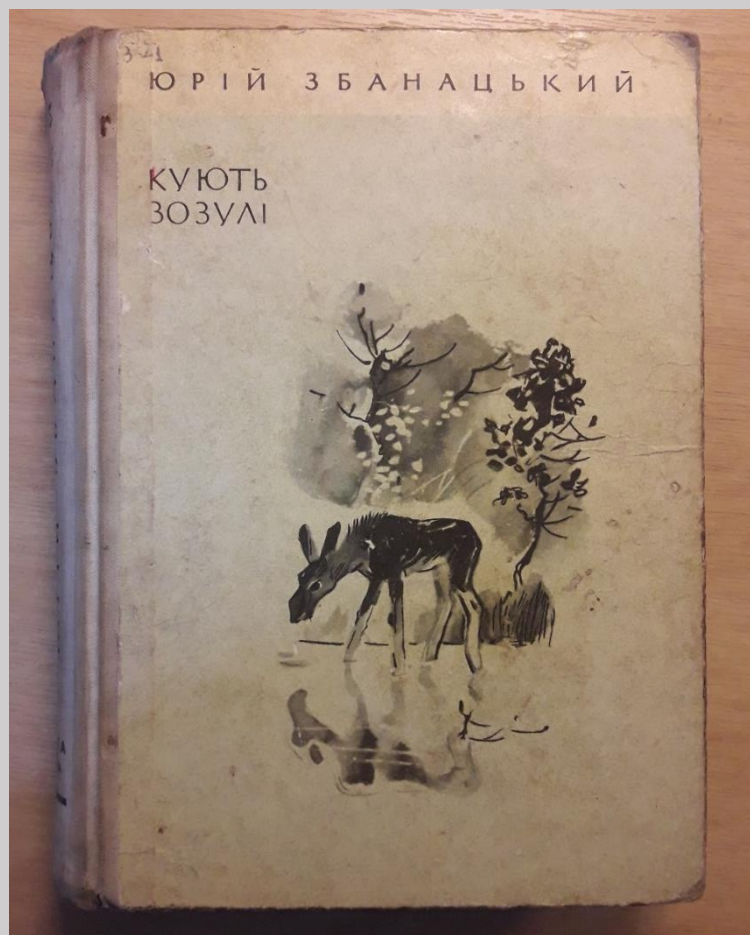
Збанацький Ю. Привітайте мене, друзі! Славко. Оповідання / Ю. Збанацький; малюн. В. Євдокименка. – К.: Веселка, 1977. –326 с.: іл.

До цієї книжки вміщено повісті «Привітайте мене, друзі!» -- про те, як по закінченні десятирічки молодь вибирає собі шлях у життя; «Славко» -- гостросюжетний твір про юного патріота, який витримав поліцейські тортури і знайшов у собі сили врятувати і вивести до партизанів полоненого радянського офіцера, та оповідання про дітей.

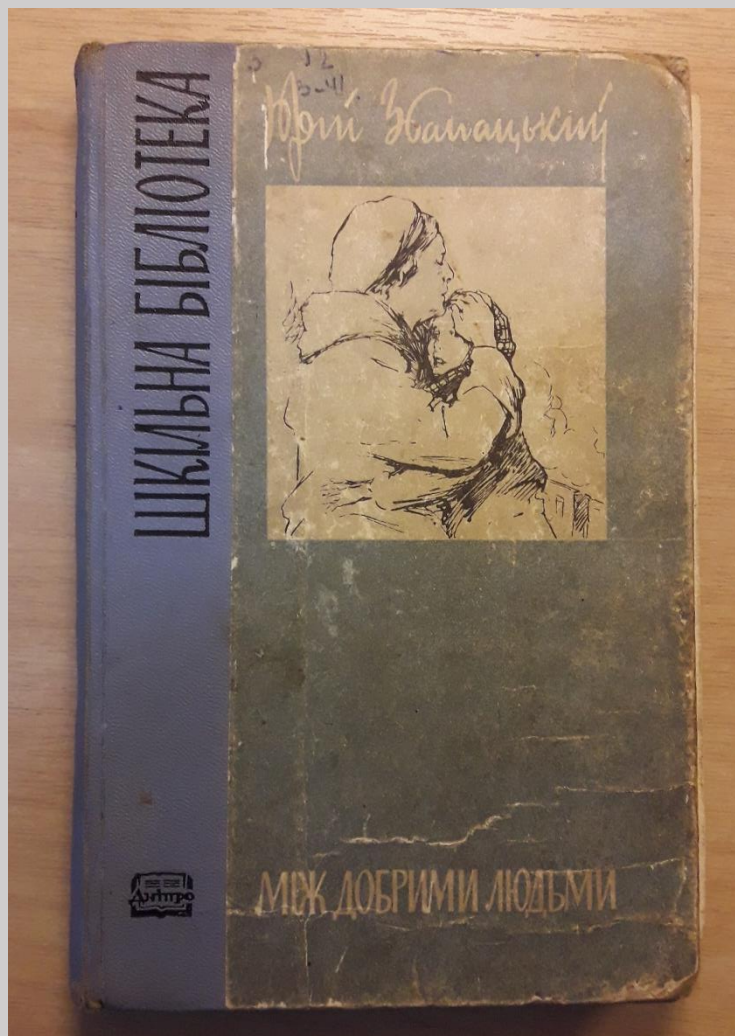
Збанацький Ю. Переджнив'я : роман / Ю. Збанацький. – К.: Дніпро, 1968 – 471 с.: іл.

Розповідаючи про будні поліського села Високе, Ю. Збанацький відтворює в романі ті суспільно-значимі події, що сталися в житті селян у повоєнні роки. Велич простої людини, високу духовну красу, принциповість і наполегливість своїх позитивних героїв автор протиставляє духовному убозтву бюрократів, ледарів, п'яниць, суворо осуджуючи їхній паразитизм.

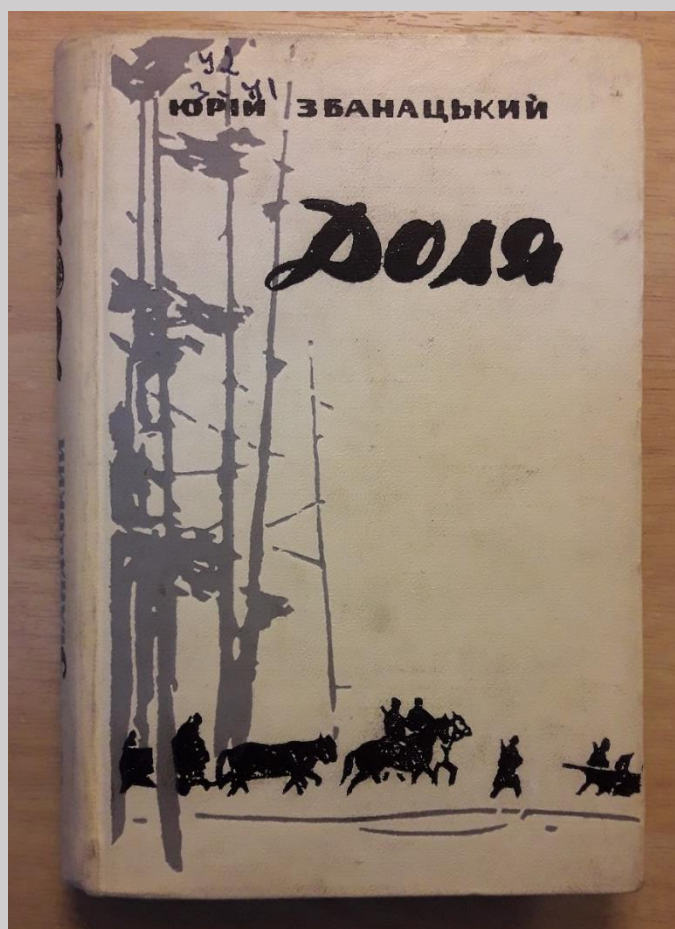
Збанацький Ю. Кують зозулі : роман / Ю. Збанацький; малю худож. В. Євдокименка. – К.: Веселка, 1975. -- 501 с.: іл.

Роман «Кують зозулі», присвячений людям 70-х років: вчителям, металургам, школярам. Йдеться про їхнє багатогранне, складне і неповторне життя, про те, як під впливом вчителя Громового, людини великої душевної краси і благородства, для якого передати все краще, наставити підростаюче покоління на велику дорогу є метою життя, відбувається становлення характеру юного героя. Твір сповнений любові до життя, до людей – творців нового світу і особливо до дітей.

Збанацький Ю. Між добрими людьми : повість / Ю. Збанацький. – К.: Дніпро, 1966. –222 с.

Червень 1941 р. Прикордонники, начальник застави Косачов, його дружина Ольга Дмитрівна стримують наступ ворога. А в цей час старша дочка Косачовиг Галина з маленькою сестричкою пробирається на схід. Та незабаром фашисти схопили Галину, а дворічна Таня залишилася сама... Долі письменник розповідає про Таніне життя в української селянки Михайлини Ясень; про навчання в школі; про те, як через десять років дівчинка зустрілася із своєю рідною матір'ю.

Збанацький Ю. Доля: оповідання / Ю. Збанацький. – К. : радянський письменник, 1961. –294 с.: іл.

Герої збірки оповідань – народні месники, люди сміливі і відважні, мужні й самовіддані. Вони люто ненавидять ворога і в той же час їх серця відкриті до ніжних почуттів. Оповідання Ю. Збанацького гостросюжетні, динамічні за розвитком дії, вони ж і ліричні. Голос автора то підноситься до гнівного викриття, коли мова йде про ворогів, то звучить мрійливо і спокійно. Як тиха пісня, коли він говорить про людей чесних. Окремим розділом йдуть «Поліські билиці» -- гумористичні твори, про які сам автор говорить, що написані вони для тих, в кого назавжди біля очей, або в кутиках уст поселилась добродушна лукаво-поблажлива посмішка, сповнена життєвої мудрості і оптимізму.

Заради справедливості, оскільки ми говоримо про письменника, який творив у часи радянщини, варто навести й альтернативну думку, а саме: дослідження історика, науковця Михайла Жирохова. У інтернет-газеті «Хвиля Десни у 2021 році було опубліковано матеріал, котрий розповідає про книги, видані як результат дослідження і, в яких йдеться про реальні події, пов'язані з партизанським рухом у Чернігівській області в роки Другої світової війни.

ГЕРОЙСТВО І БЛЮЗНІРСТВО ЧЕРНІГІВСЬКИХ ПАРТИЗАНІВ

[15 Березня, 2021](#)

На Чернігівщині понад сотня кандидатів історичних наук, але... і досі не захищено жодної (!) дисертації про партизанський рух на Чернігівщині в 1941-1943 рр. Написати її, здається, не така вже й складність — безліч матеріалів, документів у місцевих архівах! Однак... маємо те, що маємо. Ця тема для ґрунтовного наукового осмислення ще чекає на свого ретельного дослідника.

Разом з тим солідний підмурівок у цій справі вже зробив завідуючий філією Чернігівського історичного музею імені В. Тарновського «Військово-історичний музей» Михайло Жирохов. Він як історик-переселенець з Донбасу за останній рік по-справжньому «вистрілював» чотирма книгами, які привернули мою увагу: «Червоні партизани Добрянщини: за лаштунками радянських міфів», «Іван Бовкун: кривавий шлях «народного месника», «Підпільна група Якова Батюка: кінець легенди», «Юрій Збанацький: фальшивий герой із радянського дитинства».

Ці студії про минуле читаєш як детектив.

Чому? Бо вони відкривають реальну правду про дії партизанських зверхників, нарешті (!) дають більш-менш повну, а не лаковано-спотворену картину подій у ті сумні часи на Придесенні. Автор занурився у звіти народних месників, перевірки їх діянь органами безпеки, скарги, допити-свідчення учасників опору.

Чесно кажучи, моторошно стає від того, як фальшувалася відразу після 1943 р. діяльність партизанських загонів приписками убитих німців (скажімо, за звітом Ю. Збанацького у квітні 1943 р. біля Євминки знищено 30 гітлерівців. Насправді – жодного! 16 березня, звітує Збанацький – вбито 14, насправді – 2). Привертає увагу особа відомого письменника Юрія Збанацького, який наказав розстріляти... свою «партизанську дружину» та її батька (законна дружина була в евакуації), потім почав жити з юною

дівчиною. Під час форсування Червоною армією Десни лежав хворим, але... невдовзі за забезпечення переправи через цю річку... отримав звання Героя Радянського Союзу.

Томи справи про його перебування в чернігівській тюрмі, вбивство коханки залишають сумне враження про цю особистість. За кілька місяців у його загоні, за даними звіту, «разоблачено и уничтожено 184 шпиона» (фактично більше, ніж окупантів(!); тобто людей, які прийшли до партизанів, розстрілювали за підозрами у співробітництві з ворогом!). Партизанський командир І. Бовкун виборював владу серед партизанів розстрілами конкурентів. Таке враження, що боротьба за владу була для нього головнішою, ніж з гітлерівцями.

Сумна історія ніжинської групи підпільників Якова Батюка, розстріляних окупантами. Юні дівчатка та хлопці. Красиві обличчя. М. Жирохов показав, як з них «ліпили» «Молоду гвардію», приписуючи їм те, чого вони не робили. Хтось, може, кине докір автору: навіщо це він «розколупав»? Та його студія – добре нагадування про цих молодих людей, які не побоялися стати на бій з ворогами без всякого «партійного впливу», за покликом серця. Не їхня вина, що для належного пошанування учасників опору у радянські часи потрібно було бути або комуністами, або комсомольцями.

... Додам, що книги-розслідування написані на одному подиху – автор і сам захопився відкритими для нього документами, віднайденими в архівах Чернігова, Києва, Москви, і виклав пошукові студії з почуттям ось-ось віднайдені істини. Зрозуміло, це — море вражень, не завжди послідовне та логічно оформлене. Проте... воно, як би там не було, змушує по-новому переосмислювати багато лакованих сторінок нашої історії, побачити за вимальованим фасадом опору й трагіку, драму буття простих людей, їх пристосування до нелюдських умов, виживання між протиборствующими силами у Другій світовій війні.

Сергій Павленко